

Bloggingenjören

Senast skrivet

Fotoutställning,
Djurgårdskyrkan 21 april-20
maj 2010

Sommartorparna på Nyborg
Macken en svensk uppfinning
PS

Vem byggde landet ? På
spaning i Uppland

Historien om hur en spårvagn
blir en cellohiss

Murning ugnar och skorsten

Kategorier

kultur

Populära nyckelord

stockholmsplanering
husbåt bostadsrenovering
bakugn skorstenstättning
bensinmack torparliv
skärgården brobyggande
bostadsrätt kakelugn
bostadsförbättring mack
sommarmoende utflykt
förenas hyresrätt
konsumentlagen cellohiss
perronger vår historia
kolera vvs-branschen
murning matvaruhiss

[Visa alla nyckelord...](#)

Arkiv

april 2010
december 2009
oktober 2009
september 2009
augusti 2009
april 2009

Macken en svensk uppfinning

02 oktober 2009, kl 15:59 Skrivet av Bloggingenjören

[Anmäl !](#)

”Jag sticker till macken och handlar”.

Alla har vi varit på macken någon gång och tankat eller handlat godis. Ja, numer har ju sortimentet utökats så att det mer liknar en smärre livsmedelsaffär. Få vet att mack egentligen är ett varumärke för den första bensinpumpen. Pumpen, som var en teknisk innovation, tillverkades av företag Mackmeter från tiden för första världskriget och framåt. Förledet mack i företagsnamnet kom från initialerna i grundarnas namn. Varumärket blev så framgångsrikt under några år att det blev helt synonymt med själva företeelsen där man tankade. Och är så än i dag.

Nu åker Urban Alvring, några över sextio, runt och berättar historien om bensinpumpen Mackmeter som tog så stora marknadsandelar att alla lärde sig vad macken var. Han är själv barnbarn till uppfinnaren Oscar Andersson, A:et i M.A.C.K.- När pumpförsäljningen tog fart dög inte det gamla namnet längre. Alvring var ett lämpligare namn för en framgångsrik företagare, berättar Urban Alvring, som själv minns företagets verkstad i Midsommarkransen utanför Stockholm från sin egen barndom. Fast då hade pumpstillverkningen upphört för länge sedan. Intresset för bensinpumpens historia har vuxit de senaste åren. Det finns samlare av bensinpumpar på flera håll i landet. Gamla bensinpumpar har blivit åtråvärda objekt precis som veteranbilar.

Historien om macken börjar när Oscar Andersson är ingenjör på företaget Kontrollkranen i Stockholm. Kontrollkranen tillverkade en patenterad kran som mätte, registrerade och kontrollerade den urtappade kvantiteten. Oscar Andersson har energi och uppfinnarlust. Han tar ut patent på ett mätapparat för vätskor som han själv konstruerat. Året är 1912. Han låter tillverka några prototyper men Kontrollkranen, hans egen arbetsgivare, var inte intresserad. Som så många andra i samma situation begick man ett stort misstag och missar en bra affär.

februari 2009

Flöden

Senaste inläggen

Senaste kommentarerna

Kontrollkran på Hellmans i Nyköping

När den egna arbetsgivaren inte ställde upp får Oscar Andersson 1914 tog han kontakt med direktör N.P. Matthiasson på Reimersholmes spritfabrik. Tillsammans startar man tillverkning hos en verkstad på Västmannagatan inne i Stockholm som utför bilreparationer och tillverkning av förgasare. Företaget heter Nya AB Explo. Här tillverkar man en mindre mätare för dieselbränsle under åren 1914-1915. När man valde namn på sitt nya företag gick man praktiskt till väga. Några av grundarnas initialer fick helt enkelt utgöra underlag till varumärket. N.P Matthiasson, farfar Oscar Andersson, krigsdomare Gunnar Collin och Helmer Key (chefredaktör för Svenska Dagbladet). Key var också styrelseledamot i Nyborgs AB som var ett tomt- och fastighetsbolag i Midsommarkransen.

Att namnet sedan skulle leva kvar långt in i nästa sekel och därtill komma att bli synonymt med den nya företeelsen bensinmacken föresvävade dem säkert inte. Men så skulle det bli och det kunde Oscar Andersson tacka den gryende bilförsäljningen för.

I Stockholm fanns 1905 35 bilar, år 1920 finns det 40 000 och 1930 är det 200 000 i hela landet. Sen har antalet bara ökat. Bensinimporten var 1912 10 000 ton och 1930 300 000 ton.

– Det revolutionerande med Mackpumpen var att man kan mäta bensinen i ett slutet system. Fördelarna är uppenbara: Mindre risk för brand, spill, stöld och större bekvämlighet är de stora plusen. Tidigare hade man varit tvungen att mäta upp bensin i öppna litermått med allt vad det innebar av brandrisk, förklarar Urban Alvring.

Enligt dåtida bestämmelser av Kungliga mynt-och justeringsverket skulle all försäljning av flytande varor ske i av Justeringsverket krönta mått som fanns från 1/10 liter till en hektoliter (100 liter). I cirkulär nr 9, 27 december 1915 beskriver man Mackprincipen och ställer verkets krav: Den genomskinliga mätcylindern som vätskan fylls i ska vara graderad med etsade streck och ifyllda med färg. Sigill sattes i båda ändarna på cylinderns metallhölje. Dessa var gjorda av bly eller tenn och man kunde se om mätglaset hade justerats efter besöket av myndigheten. Syftet var att köparna inte ska bli lurade vid tankning. I och med att Mack fick tillstånd av Kungliga Myntet att mäta bensin i sina pumpar

fick man ett monopol.

Företagsbroschyr

Patent och varumärkesskydd tas nu ut i alla "kulturländer" förutom Norden, så sker det i Ryssland, Polen, Tyskland och England. I Tyskland, Michelstadt Rhein-Hessen, kommer också pumparna att tillverkas på licens. Huvudägare är Kreugerföretaget Svenska tändsticks AB. Stor efterfrågan på bensinanläggningar gör att det tidvis inte går att tillgodose behovet. Kapaciteten var 55 anläggningar i månaden.

Från början var det vanligast med en handpump som pumpade upp bensinen till mätaren från cisternen i marken. Senare, när elektriciteten slagit igenom, tog den elektriska motorn helt över. De första mätarna är frisittande på handlar- och garageväggar, ibland skyddas de med ett omslutande träskåp. Mack tar så småningom fram ett skåp i 3 mm plåt som mätaren sätts in i.

MACK-ANLÄGGNING, Typ 401.

För uppställning å gator, trottoarkanter och andra platser med begränsat utrymme.

Företaget tillverkade hela anläggningar såväl tank och som mätare (bensinpump). Tankarna grävdes ner och förankrades och fundament gjordes för pumparna. Tankar på mellan 300 l upp till 40 000 l:s volym togs fram. Förutom på bensinstationer för bilar installerade också tank och pumpar på buss- och lastbilsgarage och även på fartyg.

Av de papper som Urban Alvring har gått igenom kan man bland annat utläsa att en beställning från rederiet AB Transatlantic är så omfattande att Mack köper nya verkstadslokaler på Tegelbruksgränd som ligger i andra ändan på samma kvarter i Midsommar kransen. En gammal torklada används för att måla bensinmätarna i olika färger, allt efter beställarnas önskemål. Personalstyrkan har nu ökat till 50 anställda.

Under 1920 kom de första bakslag för företaget, liksom för så många andra företag. Världskriget hade snedvridit ekonomin. Priserna föll bottenlöst. Företaget låg också inne med stora lager som var inköpta sedan tidigare. Man försökte rekonstruera bolaget genom att pressa ner löner och omkostnader. 1922 blir dock konkursen ett faktum och anställda sägs upp med kort varsel. Företaget ombildas samma år och lever kvar in på 60-talet.

Oskar dör 1932. Under kriget går bensinpumpstillverkning ner på grund av bensinransoneringen och återhämtar sig inte. Annan mekanisk verksamhet får ersätta tillverkningen av pumpar.

R.L.

Nyckelord: [bensinmack](#) [mack](#)

2 | 1 | | Dela

2 kommentarer

Marce

10 oktober 2009, kl 12:33

förstår jag rätt att macken blev då en grundmodell för den bensinpump som utvecklades efteråt, även för mackarna (?) från idag?
hälsning

[Anmäl !](#)

Bloggingenjören

16 oktober 2009, kl 13:53

Svar till frågan som Marce ställer.
Mackpumpen var tidig ,1912. med sin tekniska lösning för mätning.
Tekniken med växelvis påfyllning av de 2 5 liters behållarna och tömning av dessa var innovationen. 1924 kom en annan svensk pumptillverkare med liknande 5 -liters nivåer.
Mack bildade denna tid skola. USA hade en annan pumpprincip som inte hade samma precision enligt Oscar A. Så enkelt uttryck kan man säga att den var en slags grundmodell.
Alldeles innan Oscar dör 1932 lanserar han en sk Rotormodell som jag inte har kunnat analysera eftersom jag inte sett ritningarna på den.
Dagens mätare mäter efter andra principer.
Urban

[Anmäl !](#)

Möjligheten att kommentera är avstängd av bloggens ägare